

Türkiye Bankacılık Sistemi¹ **“Eylül 2008”**

Eylül 2008 İtibariyle Bankacılık Sistemindeki Gelişmeler

1. Genel Değerlendirme

Son bir yıllık dönemde yaşanan uluslararası piyasalardaki olumsuz gelişmeler diğer ülkeleri olduğu gibi, ülkemizi de büyük ölçüde etkilemeye devam etmektedir. Bu etki yılın son çeyreğinden itibaren daha yoğun olarak hissedilmeye ve algılanmaya başlamıştır. Yılın ilk üç çeyreğindeki yansımalar büyüme hızının yavaşlaması, özkaynak büyümesinin sınırlı kalması, kredi arzındaki artışın ivme kaybetmesi, sorunlu kredilerdeki artış, kar hacminin düşmesi, özkaynak karlılığının gerilemesi ve finansal kurumların piyasa değerinin azalması şeklinde olmuştur.

Mevduat çok kısa vadede kalmaya devam etmektedir. Bilançonun vade yapısının uyumsuzluğu nedeniyle, faiz oranlarındaki yükselmeye bağlı olarak faiz riski artmaktadır.

Sektörün bilanço büyüme hızı yılın ikinci ve üçüncü çeyreğinde ivme kaybetmiştir. Sorunlu kredilerin bir bölümünün satılmasına rağmen, takipteki krediler artmaya devam etmiş, özel karşılıkların takipteki kredilere oranı düşmüştür.

Aktif karlılığı ve özkaynak karlılığı düşmüştür.

Yılın ilk yarısında, özkaynaklardaki büyüme yavaşlamış, bu etki sermaye yedekleri ve olağanüstü yedeklerdeki artışla dengelenmiştir. Buna karşın, yılın üçüncü çeyreğinde özkaynaklar önemli ölçüde artmış ve sermaye yeterliliği rasyosu yükselmiştir.

Türev finansal araçlar yılın ilk dokuz ayında önemli ölçüde artmıştır.

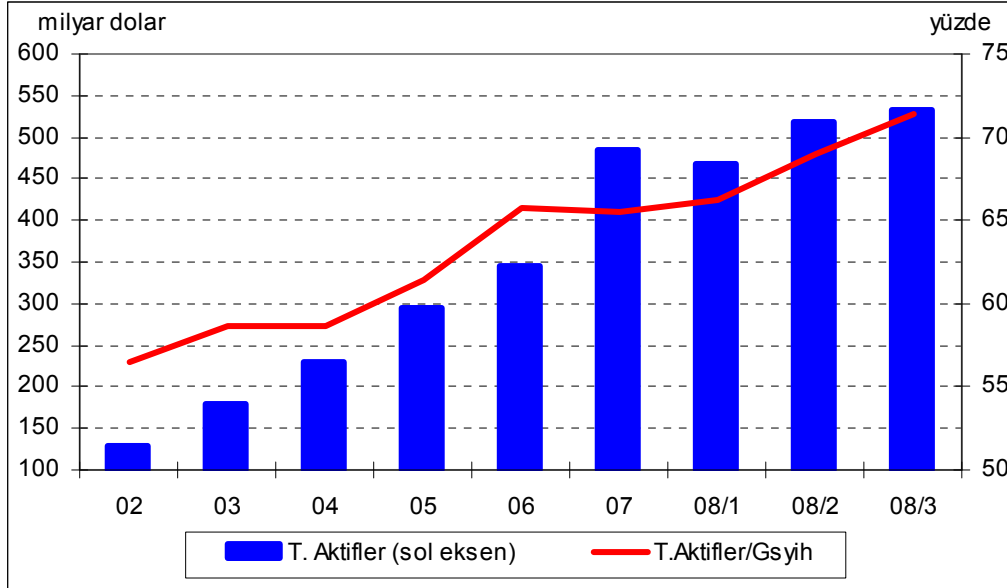
Yılın ilk dokuz ayında bilanço büyümesi, geçen yıl sonuna göre yüzde 17 düzeyinde gerçekleşmiştir. Toplam aktifler Eylül 2008 itibariyle 655 milyar YTL (532 milyar dolar) olmuştur. Toplam aktiflerin gayri safi yurtiçi hasılaya oranının Eylül 2008 itibariyle yüzde 70 düzeyinde gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

Yabancı para net genel pozisyonu 745 milyon dolar açık vermiştir. YP aktiflerin YTL karşılığının toplam aktifler içindeki payı Aralık 2007'ye göre 1 puan azalarak yüzde 28 olmuş; YP kaynakların YTL karşılığının toplam pasifler içindeki payı ise değişmeden, yüzde 33 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Geçen yıl sonuna göre, toplam aktifler mevduat bankalarında yüzde 17, kalkınma ve yatırım bankalarında ise yüzde 13 oranında artmıştır. Aynı dönem itibariyle, özel bankaların mevduat payı 1 puan artmış, banka gruplarının toplam aktif ve kredi paylarında bir değişiklik olmamıştır.

¹ Mevduat bankalarıyla kalkınma ve yatırım bankalarını (KYB) kapsamaktadır.

Toplam Aktifler (Milyar dolar ve gsyih'ya oran)

Geçen yıl sonuna göre, aktif büyüklüğüne göre ilk beş bankanın aktif, kredi ve mevduat payında değişiklik olmamıştır. İlk on bankanın aktif, mevduat ve krediler içindeki payı 1'er puan artarak, yüzde 86, yüzde 90 ve yüzde 84'e yükselmiştir.

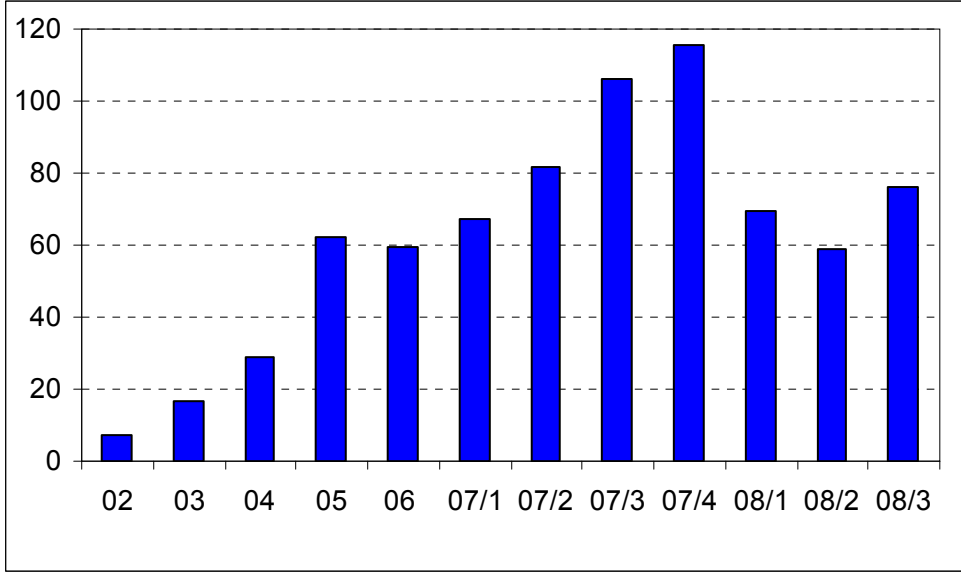
Kredilerin toplam aktiflere oranı bir önceki yıl sonuna göre 4 puan artışla yüzde 54 olmuştur. Mevduatın krediye dönüşme oranı, Aralık 2007'ye göre 6 puan artarak yüzde 85'e yükselmiştir. Eylül 2008 itibariyle, bu oran kamu bankalarında yüzde 55, özel bankalarda yüzde 92 ve yabancı sermayeli bankalarda yüzde 113 olmuştur.

Toplam aktiflerin yüzde 50'si, kaynakların ise yüzde 79'u 1 yıldan daha kısa vadeli. Kaynakların vadesi kısaltmaya devam etmiştir.

Sektör özkaynakları, Aralık 2007'ye göre yüzde 9 artarak, Eylül 2008 itibariyle 79,8 milyar YTL (64,8 milyar dolar) olmuştur. Bu artışın tamamına yakını yılın üçüncü çeyreğinde gerçekleşmiştir. Nitekim, serbest özkaynakların toplam aktiflere oranı ve sermaye yeterliliği standart rasyosu da kredi genişlemesi paralelinde Aralık 2007'ye göre gerilemiş, fakat Haziran 2008'e göre yükselmiştir.

Kar hacmi, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 6 azalarak 10,7 milyar YTL'ye düşmüştür. Faiz marjı artmış, fakat diğer faaliyet giderlerindeki artış ile net ticari kardaki azalış, faiz marjından gelen olumlu etkiyi sınırlandırmıştır. Yıllık bazda özkaynak karlılığı, gerilemeye devam etmiş ve yüzde 17,1 düzeyinde gerçekleşmiş; yıllık bazda aktif karlılığı ise yüzde 2,6'dan yüzde 2,1'e düşmüştür.

İMKB’de İşlem Gören Finansal Kurumların Piyasa Değeri (Milyar Dolar)

Finansal kurumların toplam piyasa değeri 2007 yıl sonundaki 115 milyar dolardan, Eylül 2008 itibariyle 76 milyar dolara gerilemiştir.

Bilanço dışı işlemler özellikle türev finansal araçlar kalemindeki artışa bağlı olarak büyümüştür.

Eylül 2008 itibariyle faaliyet gösteren banka sayısı 46 tanedir. Haziran 2008 dönemine göre, banka sayısı değişmemiş, şube sayısı 370 adet artarak, tarihsel olarak en yüksek düzeyi olan 8.544’e yükselmiştir.

2. Bilanço içi ve dışı gelişmeler

2.1. Büyüme

Bankacılık sistemi toplam aktifleri, Eylül 2008 itibariyle, bir önceki yıl sonuna göre YTL bazında yüzde 17 artarak 655 milyar YTL, dolar bazında ise yüzde 10 artarak 532 milyar dolar olmuştur.

Başlıca Bilanço Kalemlerinde Değişme (Milyon YTL)

	Varlıklar	
	Aralık 2007 – Eyl. 2008	Haz. 2008 – Eyl. 2008
Likit aktifler	7.277	1.053
Finansal varlıklar	12.341	4.547
Krediler	75.643	18.781
Duran aktifler	183	636
Diğer aktifler	-1.182	-2.586
Toplam	94.262	22.430
-YTL	71.863	19.577
-YP	22.398	2.852

	Kaynaklar	
	Aralık 2007 – Eyl. 2008	Haz. 2008 – Eyl. 2008
Mevduat	61.856	14.027
Mevduat dışı kaynak.	24.590	7.313
Özkaynaklar	6.292	5.722
Diğer pasifler	1.525	-4.631
Toplam	94.262	22.430
-YTL	63.732	23.136
-YP	30.530	-706

Bankacılık sektörünün toplam bilançosu, 2008 yılının ilk dokuz ayında, Aralık 2007'ye göre 94,3 milyar YTL artış kaydetmiştir. Bu artışın yüzde 66'sı (61,9 milyar YTL) mevduattan; yüzde 26'sı (24,6 milyar YTL) mevduat dışı kaynaklardan, yüzde 6,7'si (6,3 milyar YTL) özkaynaklardan gelmiştir. Diğer pasiflerde önemli bir değişme olmamıştır.

Sağlanan kaynakların yüzde 80,2'si (75,6 milyar YTL) kredilere, yüzde 13,1'i (12,3 milyar YTL) finansal varlıklara, yüzde 7,7'si (7,3 milyar YTL) likit aktiflere ayrılmıştır. Duran aktifler ve diğer aktiflerdeki değişme sınırlı kalmıştır.

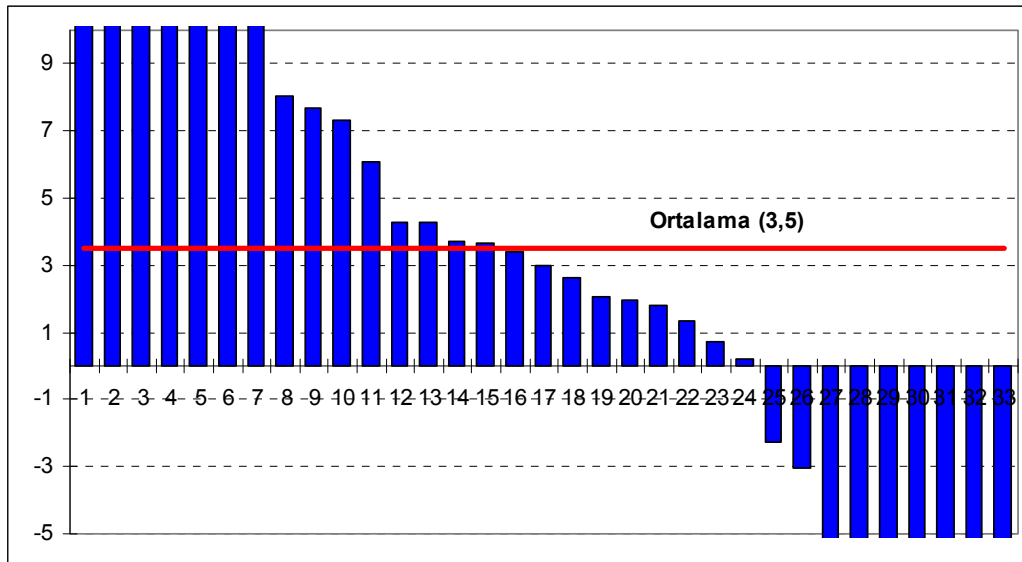
Yılın ikinci çeyreğinde bilanço büyümesi yavaşlamaya başlamış ve bu eğilim üçüncü çeyrekte de devam etmiştir. Krediler yine büyümenin en önemli unsurunu oluşturmuştur. Finansal varlıkların alt kalemlerinde önemli bir değişim olmuştur. Vadeye kadar elde tutulacak finansal varlıklar kalemi önemli oranda artarken, diğer finansal varlık kalemlerinde azalma gözlenmiştir.

Türk Bankacılık Sistemi, Eylül 2008

	Milyon YTL	Milyon Dolar	Aralık 2007-Eyl. 2008 Yüzde değişme YTL	dolar
Mevduat bankaları	634.086	514.848	17	10
Kamu bankaları	190.005	154.275	16	9
Özel bankalar	345.774	280.752	18	11
Fondaki bankalar	787	639	-7	-12
Yabancı sermayeli bankalar	97.521	79.182	16	9
Kalkınma ve yatırım bankaları	21.347	17.333	13	6
Toplam	655.434	532.181	17	10

Aktif toplamı, 2008'in ilk dokuz ayında, Fon bankası hariç, mevduat bankaları grubuna dahil olan bütün banka gruplarında artmıştır. Kalkınma ve yatırım bankaları grubunun aktif toplamı ise yüzde 13 oranında artmıştır.

Mevduat Bankalarında Üç Aylık Büyüme (yüzde)*

* Grafik ölçeği gösterim açısından sınırlandırılmıştır.

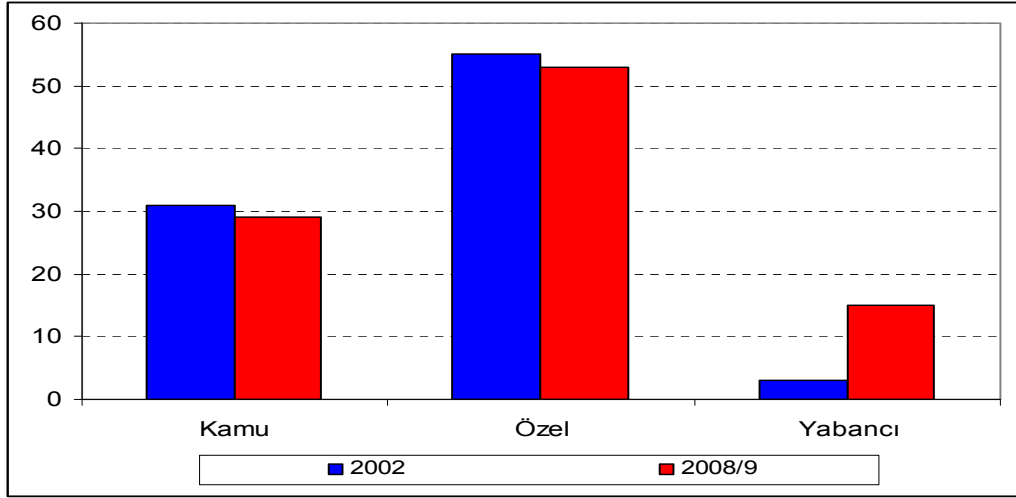
Haziran 2008-Eylül 2008 döneminde mevduat bankaları bilanço büyüklüğü ortalama yüzde 3,5 artış kaydetmiştir. Sektörde faaliyet gösteren 33 mevduat bankasının 15 tanesi sektör ortalamasının üzerinde büyümüştür.

Mevduat bankalarının 9 tanesinin bilanço büyüklüğü ortalamanın altında artarken, 9 mevduat bankasının bilançosu da küçülmüştür.

2.2. Sektör Payları

Eylül 2008 itibariyle, bir önceki yıl sonuna göre, sektör toplam aktifleri içinde, mevduat bankalarının ve mevduat kabul etmeyen bankaların payları değişmeyerek, yüzde 97 ve yüzde 3 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Banka Gruplarının Toplam Aktifler İçindeki Payı (yüzde)

Toplam aktiflerin ve kredilerin dağılımında, banka gruplarının paylarında Aralık 2007'ye göre değişiklik olmamıştır. Toplam mevduat içinde özel bankaların payı 1 puan artarak yüzde 51'e yükselirken; yabancı bankaların payı 1 puan azalmıştır.

Grupların Sektör Payları (Yüzde)

	Toplam aktifler		Toplam mevduat		Toplam krediler	
	Aralık 2007	Eyl. 2008	Aralık 2007	Eyl. 2008	Aralık 2007	Eyl. 2008
Mevduat bankaları	97	97	100	100	96	96
Kamu bankaları	29	29	36	36	23	23
Özel bankalar	53	53	50	51	55	55
Fondaki bankalar	0	0	0	0	0	0
Yabancı serm. b.	15	15	14	13	18	18
Kalk. ve yatırım b.	3	3	-	-	4	4
Toplam	100	100	100	100	100	100

2.3. Yoğunlaşma

Sektördeki ilk beş bankanın sektör aktif payı yüzde 62, mevduat payı yüzde 64, kredi payı ise yüzde 57 olmuştur. İlk on bankanın ise sektör aktif payı yüzde 86, mevduat payı yüzde 90, kredi payı yüzde 84 olmuştur.

Bankacılık Sisteminde Yoğunlaşma (Yüzde)

	Aralık 2006	Aralık 2007	Eyl. 2008
İlk beş banka*			
T. aktif	63	62	62
T. mevduat	64	64	64
T. krediler	58	57	57
İlk on banka*			
T. aktif	86	85	86
T. mevduat	90	89	90
T. krediler	83	83	84

* Toplam aktiflere göre

Eylül 2008 itibariyle aktif büyüklüklerine göre ilk beş banka içinde 1 kamu bankası ve 4 özel banka bulunmaktadır. İlk on banka arasında ise 3 kamu bankası, 4 özel banka ve 3 yabancı banka bulunmaktadır.

Banka Büyüklükleri

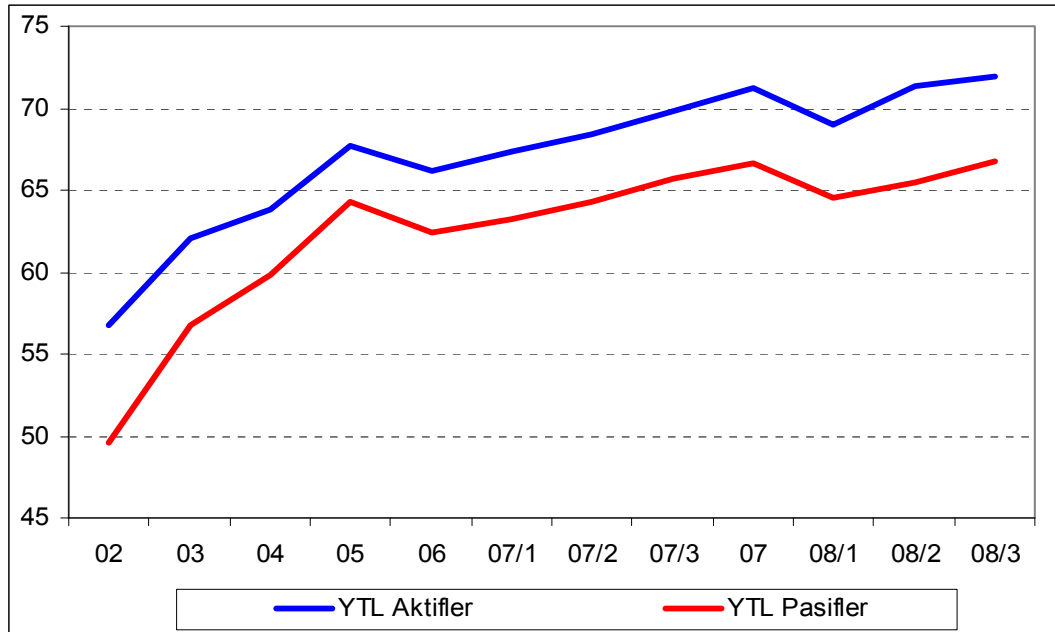
Milyar dolar	+0-1		1-5		5-10		10-20		20-40		40-50		50+
	99	08/9	99	08/9	99	08/9	99	08/9	99	08/9	99	08/9	08/9
Sayı													
Mevd. b.	37	13	17	6	6	2	4	5	1	1		2	4
Kamu			1		1		1		1	1		1	1
Özel	15	2	11	3	5	1	3	1				1	3
Yab.	17	10	2	3		1		4					
Fon	5	1	4										
KYB	17	8	2	4		1							
Toplam	54	21	19	10	6	3	4	5	1	1		2	4

2.4. Bilanço YTL-YP Yapısı

Sektör bilançosunda Aralık 2007'ye göre, YTL aktifler yüzde 18, YP aktiflerin YTL karşılığı yüzde 14 oranında büyümüştür. Buna karşın YTL pasifler yüzde 17, YP pasiflerin YTL karşılığı yüzde 16 oranında büyümüştür.

Buna göre bilanço içinde YP aktiflerin payı 1 puan azalarak yüzde 28'e gerilerken, YP pasiflerin payı değişmeden yüzde 33 düzeyinde kalmıştır.

Toplam Bilanço İçinde YTL Kalemlerin Payı (yüzde)

Bankacılık sektörünün bilanço içi YP aktif ile YP pasif farkı, Aralık 2007 dönemindeki 10,5 milyar dolar düzeyinden, Eylül 2008 döneminde 10 milyar dolara gerilemiştir.

Diğer taraftan, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) verilerine göre Eylül 2008 itibarıyla sektörün yabancı para net genel pozisyonu 745 milyon dolar açık vermiştir.

Bilanço İçinde Yabancı Para Payı ve “YP Aktifler-YP Pasifler”

	YP aktifler		YP pasifler		“YP aktifler-YP pasifler”	
	Yüzde pay		Yüzde pay		Milyar dolar	
	Aralık 2007	Eyl. 2008	Aralık 2007	Eyl. 2008	Aralık 2007	Eyl. 2008
Mevduat bankaları	29	28	33	33	-10,3	-10,1
Kamu bankaları	20	20	21	22	-0,9	-2,3
Özel bankalar	35	35	38	38	-3,0	-0,2
Fondaki bankalar	10	12	11	12	0,0	0,0
Yabancı serm. bankalar	25	22	39	39	-6,5	-7,6
Kalk. ve yatırım bankaları	24	25	30	30	-0,2	0,1
Toplam	29	28	33	33	-10,5	-10,0

Kaynak: TBB, BDDK

Dövizle endeksli değerler dahil edildiğinde, toplam YP varlıkların yüzde 36’sı euro ve yüzde 61’i dolar cinsindendir. YP yükümlülüklerin ise yüzde 39’u euro ve yüzde 59’u dolar cinsindendir.

Yabancı Para Net Genel Pozisyonu

Milyon dolar	Eylül 2007	Eylül 2008
Kamu bankaları	275	-254
Özel bankalar	-190	-276
Yabancı sermayeli bankalar	-60	-163
Kalkınma ve yatırım bankaları	4	-52
Sektör	29	-745

Kaynak: BDDK

Kalan vadelerine göre, bankacılık sisteminin toplam varlıklarının yüzde 32’sinin vadesi 3 ayın; yüzde 50’sinin vadesi ise 1 yılın altındadır. Toplam varlıkların yüzde 49’u 1 yıl ve üzeri vadeye sahiptir. Buna karşılık toplam yükümlülüklerin yüzde 72’sinin vadesi 3 ayın, yüzde 79’unun vadesi ise 1 yılın altındadır. Toplam yükümlülüklerin yüzde 21’i 1 yıl ve üzeri vadeye sahiptir.

2.5. Aktiflerin Yapısı

Eylül 2008 itibarıyla, toplam aktifler içinde kredilerin payı Aralık 2007’ye göre 4 puan artarak yüzde 54’e yükselmiş; finansal varlıkların payı ise 2 puan azalarak, yüzde 29’a gerilemiştir. Likit aktiflerin payı değişmemiştir.

Takipteki krediler özel karşılıklardan daha hızlı artmış ve karşılıkların takipteki kredileri karşılama oranı düşmüştür.

Aktiflerin Gelişmesi ve Yapısı, Eylül 2008

	Milyon YTL	Milyon Dolar	Aralık 2007- Eyl. 2008 yüzde değişme		Yüzde pay	
			YTL	dolar	Aralık 2007	Eyl. 2008
Likit aktifler	82.108	66.668	10	3	13	13
Finansal varlıklar	188.198	152.808	7	1	31	29
G. U. D.farkı yansıtılan FV.	9.048	7.347	-30	-34	2	1
Satılmaya hazır FV	101.639	82.526	-16	-21	21	16
Vad. kadar elde tut yat.	77.403	62.847	82	72	8	12
Riskten kor. amaçlı türev FV.	108	87	174	158	0	0
Krediler	356.096	289.133	27	20	50	54
Takipteki krediler	10.872	8.827	11	4	2	2
Özel karşılıklar	8.966	7.280	3	-3	2	1
Duran aktifler	21.783	17.687	1	-5	4	3
İştirakler	1.358	1.102	4	-2	0	0
Bağlı ortaklıklar	8.926	7.248	-5	-10	2	1
Birlikte kontrol ed. ortak.	13	11	4	-2	0	0
Maddi duran varlıklar	9.387	7.622	10	3	2	1
Maddi olm. duran varlıklar	1.705	1.384	-14	-19	0	0
Satış amaçlı duran varlıklar	393	319	-1	-7	0	0
Diğer aktifler	7.249	5.886	-14	-19	2	1
Toplam aktifler	655.434	532.181	17	10	100	100

YP krediler, YTL kredilerden ve bilançodan daha hızla artmıştır. Bu gelişmede YTL'nin dolar karşısında değer kaybetmesinin de etkisi olmuştur. YTL kredilerin toplam aktiflerdeki payı 3 puan artarak yüzde 40'a, YP kredilerin payı ise 1 puan artarak yüzde 14'e yükselmiştir.

Mevduatın krediye dönüşme oranı, Aralık 2007'ye göre 6 puan artarak yüzde 85'e yükselmiştir. Eylül 2008 itibarıyla, bu oran kamu bankalarında yüzde 55, özel bankalarda yüzde 92 ve yabancı sermayeli bankalarda yüzde 113 olmuştur.

Takipteki Krediler* ve Özel Karşılık Oranı (Yüzde)

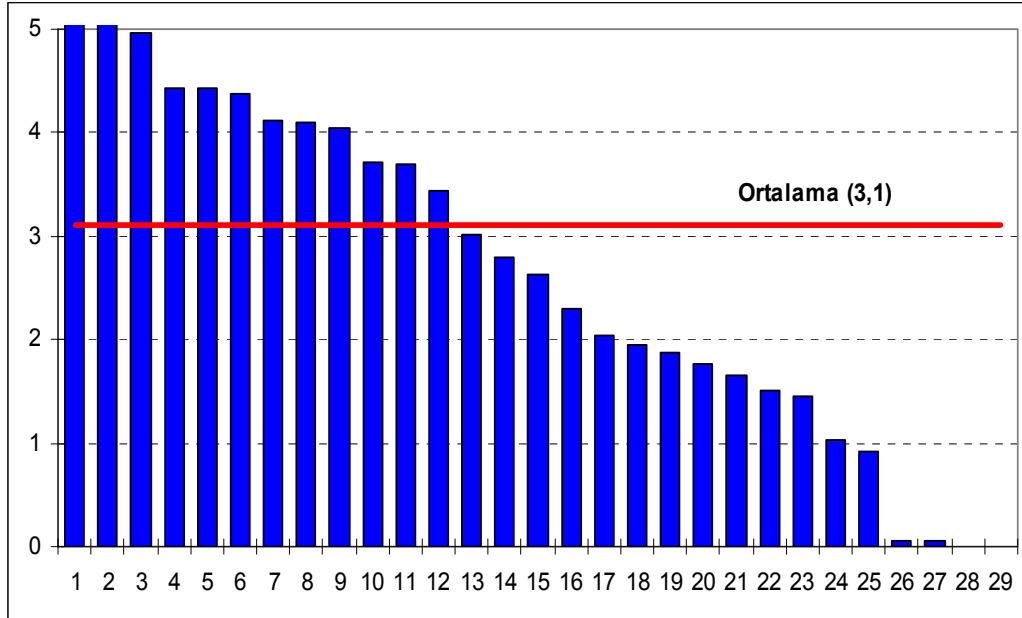
	Takipteki krediler/ Toplam krediler		Özel karşılıklar/ Takipteki krediler	
	Aralık 2007	Eylül 2008	Aralık 2007	Eylül 2008
Mevduat bankaları	3,6	3,1	88,3	82,4
Kamu bankaları	4,1	3,5	96,3	88,8
Özel bankalar	3,6	2,9	86,8	80,8
Yabancı sermayeli b.	2,9	3,2	80,5	77,5
Kalkınma ve yatırım b.	1,4	1,4	93,4	87,9
Toplam	3,5	3,1	88,4	82,5

* Karşılık öncesi

Karşılık öncesi takipteki kredilerin bilanço içindeki payı yüzde 1,7, toplam kredilere oranı ise yüzde 3,1 düzeyinde kalmıştır. Özel karşılıklar düşüldükten sonra takipteki kredilerin toplam krediler içindeki payı ise yüzde 0,5 olmuştur.

Takipteki kredilerin yüzde 82'si için özel karşılık ayrılmıştır. Takipteki kredilerin toplam krediler içindeki payı artmaya ve özel karşılık ayırma oranı gerilemeye devam etmiştir.

Mevduat Bankalarında Takipteki Krediler/Toplam Krediler (yüzde)*

* Grafik ölçeği gösterim açısından sınırlandırılmıştır.

Mevduat bankalarında, Eylül 2008 itibariyle, karşılık öncesi takipteki alacakların toplam kredilere oranı yüzde 3,1 olarak gerçekleşmiştir. 12 bankada bu oran, ortalamanın üzerinde gerçekleşirken; 1 bankada sıfır olmuştur. Mevduat bankalarından 3 tanesi kredi kullandırmamaktadır.

2.6. Pasiflerin Yapısı

Toplam mevduat, Eylül 2008 itibariyle, geçen yıl sonuna göre yüzde 17 oranında artmıştır. YTL mevduat yüzde 19 artarken, YP mevduatın YTL karşılığı yüzde 14 büyümüştür. Toplam pasifler içinde toplam mevduatın payı yüzde 64 düzeyindedir. YP mevduat dolar bazında yüzde 10 artmıştır. Eylül 2008 itibariyle YP mevduat 142 milyar YTL (116 milyar dolar), YTL mevduat ise 277 milyar YTL (225 milyar dolar) düzeyindedir.

Toplam kaynakların yüzde 18'ini oluşturan mevduat dışı kaynaklar Eylül 2008 itibariyle bir önceki yıl sonuna göre YTL bazında yüzde 27, dolar bazında yüzde 19 oranında artmıştır. Yurtdışından sağlanan krediler ve bankalararası para piyasasından sağlanan kaynaklardaki yükselme, bu artışta etkili olmuştur. Repo işlemlerinden sağlanan kaynaklardaki artış hızı yavaşlamıştır. Büyük bölümünü yurtdışından sağlanan kaynakların oluşturduğu "alınan krediler" kalemi dolar bazında yüzde 14 artmıştır.

Pasiflerin Gelişmesi ve Yapısı, Eylül 2008

	Milyon YTL	Milyon Dolar	Yıl sonuna göre Yüzde değişme		Yüzde pay	
			YTL	dolar	Aralık 2007	Eyl. 2008
Mevduat	418.839	340.077	17	10	64	64
TP	276.510	224.513	19	12	41	42
YP	142.329	115.564	14	8	22	22
Mevduat dışı kayn.	116.204	94.352	27	19	16	18
Özkaynaklar	79.778	64.776	9	2	13	12
Ödenmiş serm.	35.384	28.730	16	9	5	5
Sermaye yedekleri	13.660	11.091	-13	-19	3	2
Kar yedekleri	37.656	30.575	22	15	6	6
Toplam Kar/Zarar	-6.922	-5.620	87	76	-1	-1
Geçmiş yıl K/Z	-17.613	-14.301	-2	-8	-3	-3
Dönem K/Z	10.691	8.681	-25	-30	3	2
Diğer pasifler	40.613	32.976	4	-2	7	6
Toplam	655.434	532.181	17	10	100	100

YTL mevduatlar içinde tasarruf, bankalar ve resmi kuruluşlar mevduatlarının payları 1 puan artarken; diğer kuruluşlar mevduatının payı 1 puan azalmıştır. Döviz tevdiat hesaplarının toplam mevduat içindeki payı 2 puan azalarak, yüzde 32'ye gerilemiştir.

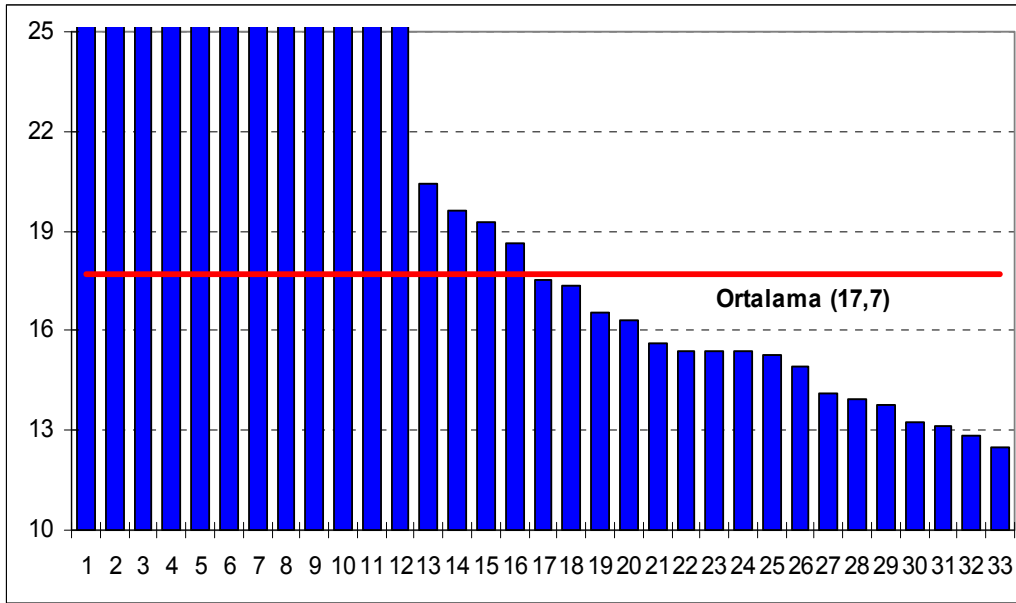
Mevduatın Türlerine Göre Dağılımı, Eylül 2008

	Milyon YTL	Milyon Dolar	Yıl sonuna göre yüzde değişme		Yüzde pay	
			YTL	dolar	Aralık 2007	Eyl. 2008
Tasarruf mevduatı	166.919	135.530	20	13	39	40
Resmi kuruluşlar	19.922	16.175	40	31	4	5
Ticari kuruluşlar	61.450	49.894	26	19	14	14
Bankalar mevduatı	14.732	11.962	18	11	3	4
Diğer kuruluşlar	20.916	16.983	-5	-10	6	5
DTH	134.264	109.016	12	6	34	32
Kıymetli madenler depo	287	233	87	76	0	0
Toplam	418.491	339.794	17	10	100	100

Toplam mevduatın ortalama vadesi, 2007 sonuna göre sınırlı da olsa gerileyerek yaklaşık olarak 2,4 ay düzeyinde gerçekleşmiştir. YP mevduatın ortalama vadesi 2,8 ay ile 2,3 aylık YTL mevduattan biraz daha uzundur. Mevduatın ortalama vadesindeki gerilemede, YTL kalemler daha etkili olmuştur.

Eylül 2008 itibariyle mevduat bankalarının sermaye yeterliliği oranı ortalama yüzde 17,7 olarak gerçekleşmiştir. Sermaye yeterliliği oranı 16 bankada ortalamanın üzerinde olmuştur.

Mevduat Bankalarında Sermaye Yeterliliği (yüzde)*

* Grafik ölçeği gösterim açısından sınırlandırılmıştır.

Sektör özkaynakları, 2008 yılının ilk dokuz ayında yüzde 9 artarak 79,8 milyar YTL (64,8 milyar dolar) düzeyinde gerçekleşmiştir. Aralık 2007'ye göre, özel ve yabancı bankaların özkaynaklarında artış, kamu ve Fon bankalarının özkaynaklarında azalma olmuştur. Kalkınma ve yatırım bankalarının özkaynakları da yüzde 13 oranında artarak 10,1 milyar YTL'ye (8,2 milyar dolar) yükselmiştir. Öte yandan, özkaynakların toplam aktiflere oranı, söz konusu dönem itibariyle 0,9 puan azalarak yüzde 12,2'ye gerilemiştir.

Özkaynaklar, Eylül 2008

	Milyon YTL	Milyon Dolar	Yıl sonuna göre yüzde değişme		Sermaye Yeterliliği Rasyosu (yüzde) Eyl. 2008
			YTL	dolar	
Mevduat bankaları	69.689	56.584	8	2	16,1
Kamu bankaları	16.582	13.464	-1	-7	16,0
Özel bankalar	39.463	32.042	10	3	16,4
Fondaki bankalar	636	516	-4	-10	60,7
Yabancı sermayeli b.	13.008	10.562	17	10	15,1
Kalkınma ve yatırım b.	10.088	8.191	13	6	61,3
Toplam	79.778	64.776	9	2	17,7

Yılın ilk dokuz ayında özkaynaklar, faiz oranlarındaki artışa bağlı olarak, menkul değerler değerleme farkı hesabındaki gerilemeden olumsuz etkilenmiştir. Bu olumsuz etki, ödenmiş sermaye ve olağanüstü yedeklerdeki artışla kapatılmış ve özkaynaklar, özellikle yılın üçüncü çeyreğinde büyümüştür.

Serbest özkaynaklar rasyosunun (özkaynaklar-duran aktifler-karşılık sonrası takipteki alacaklar/toplam aktifler) Aralık 2007 itibariyle yüzde 9 olan değeri,

Haziran 2008 itibariyle yüzde 8,1'e gerilemiş, Eylül 2008 itibariyle yüzde 8,6'ya yükselmiştir. Öte yandan, sermaye yeterliliği standart rasyosu, yılın ilk yarısında 2,2 puan gerileyerek yüzde 16,9 düzeyine gerilemiş, fakat yılı üçüncü çeyreğinde yüzde 0,8 artarak Eylül 2008 itibariyle yüzde 17,7 olmuştur. Sermaye yeterliliği rasyosundaki gerilemede, kredi stokundaki artışın devam etmesi etkili olmuştur.

Serbest Özkaynaklar, Eylül 2008

	Milyon YTL	Milyon Dolar	T. Aktiflere oran (yüzde)	
			Aralık 2007	Eyl. 2008
Mevduat bankaları	46.585	37.824	7,8	7,3
Kamu bankaları	11.924	9.682	8,0	6,3
Özel bankalar	24.364	19.783	7,0	7,0
Fondaki bankalar	564	458	70,2	71,7
Yabancı sermayeli bankalar	9.732	7.902	9,7	10,0
Kalkınma ve yatırım bankaları	9.504	7.717	44,3	44,5
Toplam	56.089	45.542	9,0	8,6

Eylül 2008 itibariyle sektörün net dönem karı geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 6 oranında azalarak 10.691 milyon YTL (8.681 milyon dolar) olmuştur. İlk dokuz aylık dönemde bankacılık sektörünün aktif karlılığı yüzde 1,6, özkaynak karlılığı ise yüzde 13,4 oranında gerçekleşmiştir.

Mevduat bankaları grubuna dahil olan, kamu bankalarının Eylül 2008 itibariyle özkaynak karlılığı (dönemsel) yüzde 18,8, özel bankaların yüzde 14,3 ve yabancı bankaların yüzde 9,1 olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönem itibariyle kalkınma ve yatırım bankalarının özkaynak karlılığı yüzde 6,9 olmuştur.

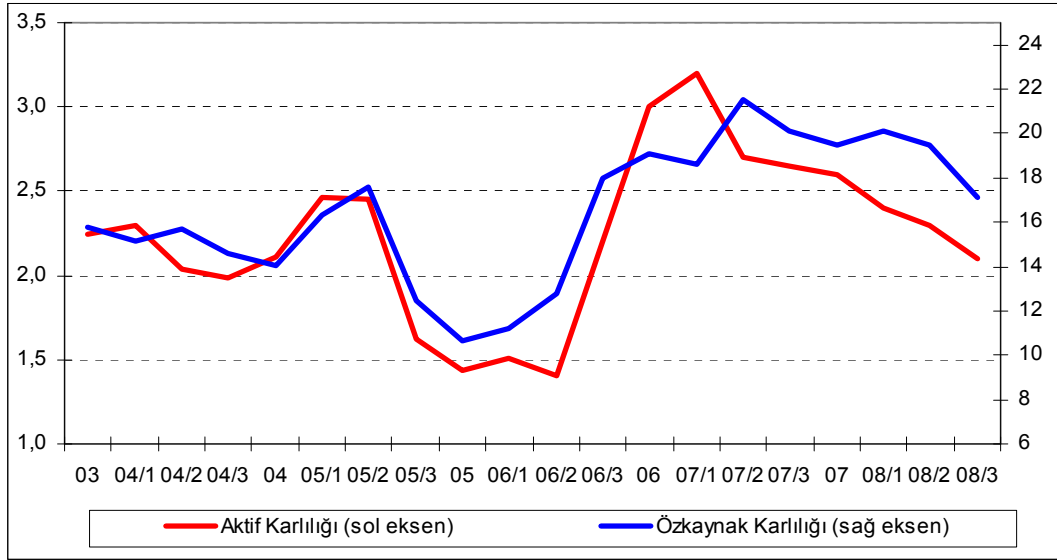
Net Dönem Kar-Zararı, Eylül 2008

	Net dönem kar-zararı (Milyon YTL)		Aktif karlılığı* (Yüzde)	Özkaynak karlılığı* (Yüzde)
	Eyl. 2007	Eyl. 2008	Eyl. 2008	Eyl. 2008
Mevduat bankaları	10.800	9.999	1,6	14,3
Kamu bankaları	3.466	3.120	1,6	18,8
Özel bankalar	6.013	5.635	1,6	14,3
Fondaki bankalar	92	57	7,3	9,0
Yabancı sermayeli b.	1.229	1.187	1,2	9,1
Kalkınma ve yatırım b.	610	692	3,2	6,9
Toplam	11.410	10.691	1,6	13,4

*Dönemsel

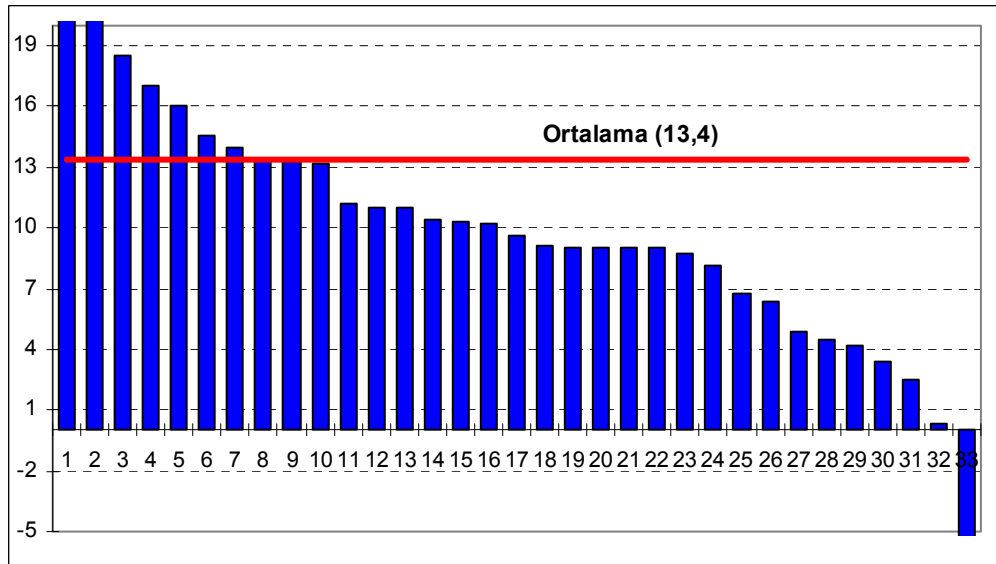
Yıllık bazda özkaynak karlılığı, Eylül 2008 itibariyle yüzde 17,1'e gerilemiştir. Aktif karlılığı ise aynı dönem itibariyle yüzde 2,1 olarak gerçekleşmiştir. Yıllık bazda özkaynak karlılığı Aralık 2007'de yüzde 19,5; Haziran 2008'de yine yüzde 19,5 olarak gerçekleşmişti. Özkaynak karlılığı Haziran 2007'den beri 4 çeyrek, aktif karlılığı ise Mart 2007'den beri 5 çeyrek boyunca gerileme trendindedir.

Özkaynak ve Aktif Karlılığı (Yıllık bazda, yüzde)

Mevduat bankalarının Eylül 2008 itibarıyla, dönemsel (dokuz aylık) özkaynak karlılığı ortalama yüzde 13,4 olmuştur. Özkaynak karlılığı, sadece 7 bankada ortalamanın üzerinde gerçekleşirken, 1 banka da zarar etmiştir.

Mevduat Bankalarında Özkaynak Karlılığı (Dokuz Aylık, yüzde)*

* Grafik ölçeği gösterim açısından sınırlandırılmıştır.

2.7. Gelir-Gider Durumu

Yılın ilk dokuz ayında bankacılık sektörünün faiz gelirleri 60.047 milyon YTL, faiz giderleri 37.225 milyon YTL olmuştur. Net faiz gelirleri geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 25 oranında artarak 22.822 milyon YTL düzeyinde gerçekleşmiştir. Faiz marjı genişlemiştir.

Gelir-Gider Tablosu, Eylül 2008

	Milyon YTL	Milyon Dolar	Yıllık yüzde değişme	
			YTL	Dolar
Faiz gelirleri	60.047	48.755	19	16
Faiz giderleri	37.225	30.225	16	13
Net faiz geliri	22.822	18.530	25	22
Net ücret ve komisyon gelirleri	6.266	5.088	11	9
Temettü gelirleri	727	590	73	69
Ticari kar/zarar (net)	32	26	-95	-95
Sermaye piyasası işl. kar/zarar	95	77	-120	-120
Kambiyo işlemleri kar/zarar	-64	-52	-106	-105
Diğer faaliyet gelirleri	3.526	2.863	-11	-13
Faaliyet gelirleri/giderleri toplamı	33.373	27.097	15	13
Kredi ve diğer alac. değer düşüş karş.(-)	4.818	3.912	...	...
Diğer faaliyet giderleri (-)	15.165	12.313	...	...
Net faaliyet karı/zararı	13.389	10.872	-3	-6
Sürdürülen faal. vergi öncesi kar/zarar	13.389	10.872	...	...
Sürdürülen faal. vergi karşılığı	-2.695	-2.188	...	...
Sürdürülen faal. dönem net kar/zararı	10.694	8.683	...	...
Net dönem kar/zararı	10.691	8.681	-6	-8

Net ücret ve komisyon gelirleri yüzde 11 oranında artarak 6.266 milyon YTL'ye ulaşmıştır. Diğer faaliyet gelirleri ile net ticari kar-zarar ise azalmıştır. Bu iki kalemdaki azalışın etkisiyle, net dönem karı yüzde 6 oranında azalmıştır.

2.8. Nazım Hesaplar

Bilanço dışı yükümlülükler, Aralık 2007'ye göre yüzde 26 oranında artarak 452 milyar YTL'ye, emanet ve rehinli kıymetler ise yüzde 29 oranında artarak 6.047 milyar YTL'ye yükselmiştir. Böylece toplam nazım hesaplar yüzde 28 oranında artarak 6.499 milyar YTL olmuştur.

Nazım Hesaplar, Eylül 2008

	Milyon YTL	Milyon Dolar	yüzde değişme (dokuz aylık)	
			YTL	dolar
Bilanço dışı yükümlülükler	451.969	366.977	26	19
Garanti ve kefaletler	101.863	82.708	21	14
Taahhütler	146.313	118.799	16	10
Türev finansal araçlar	203.793	165.470	29	21
Emanet ve rehinli kıymetler	6.046.595	4.909.544	29	21
Toplam	6.498.563	5.276.521	28	21

Bilanço dışı yükümlülüklerdeki artış, özellikle "türev finansal araçlar" alt kalemindeki artıştan kaynaklanmıştır. Türev finansal araçlardaki artışın önemli ölçüde risk dengeleme amaçlı işlemlerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

2.9. Banka ve Şube Sayısı

Eylül 2008 itibarıyla bankacılık sektöründe 46 banka faaliyet göstermiştir. Toplam şube sayısı 2008 yılının üçüncü çeyreğinde 370 adet artarak 8.544'e

yükselmiştir. Kalkınma ve yatırım bankalarının şube sayısı 2; mevduat bankalarının şube sayısı ise 368 adet artmıştır.

Bankacılık Sisteminde Banka ve Şube Sayısı*

	Haziran 2008		Eylül 2008	
	bankalar	şubeler	bankalar	şubeler
Mevduat bankaları	33	8.121	33	8.489
Kamu bankaları	3	2.269	3	2.393
Özel bankalar	11	3.955	11	4.145
Fon bankaları	1	1	1	1
Yabancı sermayeli bankalar	18	1.896	18	1.950
Kalkınma ve yatırım bankaları	13	53	13	55
Toplam	46	8.174	46	8.544

* K.K.T.C ve yabancı ülkelerdeki şubeler dahil.

Bankacılık sektöründe, Haziran 2008 itibariyle 166.820 olan çalışan sayısı 3.605 kişi artarak, Eylül 2008 itibariyle 170.425'e yükselmiştir. Çalışan sayısı Fon bankası ile kalkınma ve yatırım bankalarında azalırken, diğer banka gruplarında artmıştır.

3. ATM ve Kredi Kartı Sayısı

Bankalararası Kart Merkezi'nin verilerine göre, Eylül 2008 itibariyle, toplam kredi kartı sayısı Eylül 2007'ye göre yüzde 19 oranında artarak 42,2 milyona, toplam banka kartı sayısı da yüzde 6 oranında artarak 59,4 milyona yükselmiştir. Aynı dönem itibariyle, POS ve ATM sayıları da sırasıyla yüzde 15 ve 17 artarak, 1.611.161 ve 21.189 düzeyine yükselmiştir.

Kredi Kartı, Banka Kartı, POS ve ATM Sayıları

	Eylül 2008		Değişme (yıllık)	
	Miktar (Adet)	işlem Hacmi (2008/III) (Milyon YTL)	Miktar (yüzde)	işlem Hacmi (yüzde)
Kredi Kartı (Bin adet)	42.231	49.650	19	25
Banka Kartı (Bin adet)	59.385	41.389	6	22
POS Sayısı	1.611.161	...	15	...
ATM Sayısı	21.189	...	17	...

2008 yılı üçüncü çeyreğinde kredi kartı işlem hacmi geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 25 artarak 49,7 milyar YTL'ye, banka kartı işlem hacmi ise yüzde 22 artarak 41,4 milyar YTL'ye yükselmiştir. Yıllık bazda kredi kartı işlem hacmi 177 milyar YTL, banka kartı işlem hacmi ise 148 milyar YTL olmuştur.

4. İnternet bankacılığı istatistikleri

İnternet bankacılığı aktif müşteri sayısı Eylül 2008 itibariyle, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 24 artarak, 5 milyon kişiye yükselmiştir. Müşterilerin yüzde 89'u bireysel, yüzde 11'i kurumsaldır.

İnternet Bankacılığı Seçilmiş Göstergeler

	Eylül 2007	Eylül 2008	Yıllık değişme (yüzde)
Aktif müşteri sayısı (bin adet)	4.018	4.983	24
İşlem hacmi (Milyon YTL)			
Finansal işlemler	131.515	150.954	15
Yatırım işlemleri	44.378	51.806	17
Toplam	175.893	202.760	15

Kaynak: TBB

İnternet bankacılığından yapılan işlemler geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 15 artarak, 203 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Ağırlıklı olarak havale işlemlerinden oluşan finansal işlemler yüzde 15 oranında artmıştır. Aynı dönem için, yatırım işlemleri yüzde 17 artış göstermiştir.

5. Öncü Göstergelere Göre Uluslararası Piyasalardaki Gelişmelerin Sektör Üzerindeki Etkisi²

Küresel sorunların dünyada ve Türkiye'de finansal sektör üzerindeki ilk etkisi, finansal varlık fiyatlarındaki yükselme, likiditenin sınırlanması, finansal sektörün daralması şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede, faiz oranlarının yükselmesi, ulusal paranın başlıca yabancı paralar karşısında değer kaybetmesi, fon kaynaklarında küçülme ve mevcut kaynakların vadelerinin kısılması gibi gelişmeler, finans sektörünü olumsuz etkilemiştir.

İkinci aşamada, sorunların finansal olmayan sektörü olumsuz etkilemesi ve ekonomik faaliyetin yavaşlaması beklenmektedir. Ekonomik faaliyetteki yavaşlama, finans sektörünün kredi riskini etkileyecektir. Özellikle finansal olmayan sektör ve hanehalkı borçluluğunun yüksek olduğu ülkelerde, bu etkilenmenin derecesinin daha yüksek olması beklenmelidir.

Seçilmiş YTL Kalemler (Milyon YTL)

	03.10.08	26.11.08	Değişme	Yüzde değ.
Menkul değerler cüzdanı*	180.012	195.013	15.001	8,3
YTL Krediler	274.479	267.549	-6.930	-2,5
YTL Mevduat	285.012	302.015	17.003	6,0
Repo	44.810	36.611	-8.199	-18,3
Repo+mevduat	329.822	338.625	8.803	2,7

Kaynak: BDDK

* YTL ve YP kalemler toplamı

Küresel kriz Türkiye'nin gündemine özellikle Ramazan Bayramından sonra girmiştir. Bu nedenle, krizin etkilerini ayırt etmek için, bankacılık sektörüne ilişkin son verileri, 3 Ekim 2008 tarihiyle kıyaslamak uygun olacaktır.

² Katılım bankaları dahildir.

3 Ekim 2008-26 Kasım 2008 arasındaki yaklaşık 2 aylık dönemde, bankacılık sektörünün YTL mevduatı 17 milyar YTL artmış, repo tutarı 8,2 milyar YTL azalmıştır. Böylece bu iki kalem itibariyle YTL kaynaklar 8,8 milyar YTL artarken, YTL krediler 6,9 milyar YTL azalmıştır. Aynı dönem itibariyle, büyük oranda YTL kalemlerden oluşan menkul değerler cüzdanı 15 milyar YTL artmıştır.

Seçilmiş YP Kalemler (Milyon dolar)

	03.10.08	26.11.08	Değişim	Yüzde değ.
YP Krediler	71.268	69.133	-2.135	-3,0
YP Mevduat	109.075	98.111	-10.964	-10,1
Kredi/Mevduat (yüzde)	65	70	5	...
Y.dışı bankalar	55.640	54.293	-1.347	-2,4
Y.dışı bankalar+mevduat	164.715	152.404	-12.311	-7,5
Kredi/y.dışı ban.+mevduat (yüzde)	43	45	2	...

Kaynak: BDDK

Yabancı para (YP) kaynaklar tarafında ise, toplam YP mevduat 11 milyar dolar, yurtdışı bankalar kaleminin ise 1,3 milyar dolar azalmıştır. Böylece bu iki kalem itibariyle YP kaynaklar 12,3 milyar dolar azalırken, YP kredilerdeki azalış 2,1 milyar dolarla sınırlı kalmıştır.

Sektörün kaynakları reel bazda hızla gerilemiş ve bu gerileme varlıklara ve varlık dağılımına önemli ölçüde yansımıştır. YTL ve YP cinsinden kaynak ve kullanım rakamları toplam olarak ele alındığında, bankacılık sektörünün kaynak kaybını, aktive tamamen yansıtmadığı; firmalar kesimini fonlamaya devam ettiği, kamu kesimine olan fonlamasını ise artırdığı anlaşılmaktadır. Bu dönemde, yurtdışı yerleşiklerin Devlet iç borçlanma senetlerinden oluşan portföyleri 6,6 milyar YTL azalarak, 26,1 milyar YTL'ye gerilemiştir.

Mevduat, repo ve yurtdışı bankalardan sağlanan toplam kaynakların krediye dönüşme oranı Ekim başında yüzde 78 iken, 26 Kasım itibariyle yüzde 76 olmuştur.

Seçilmiş Rasyolar (yüzde)

	03.10.08	26.11.08	Değişim
YTL kredi/YTL mevduat	86	79	-7
YTL kredi/YTL mevduat+repo	83	79	-4
YP kredi/YP mevduat	65	70	5
YP kredi/y.dışı ban.+ YP mev.	43	45	2
T. krediler/T. mevd.+ repo+y.dışı bank.	78	76	2

Kaynak: BDDK

Sonuç olarak sektörün bilançosu özellikle yurtdışından kaynaklanan fonlardaki azalmaya bağlı olarak reel bazda küçülmüştür. Bu küçülmenin finansal olmayan sektörlerle etkisini sınırlandırmak için bankalar, likit aktiflerini de azaltmışlardır. Bu aşamada, kredi riskleri son derece önemli hale gelmiştir. YP cinsinden krediler dikkate alındığında, YTL'nin yabancı paralar karşısında değer kaybetmesi, sorunlu kredilerde gözlenen artış ve faiz riskinin yükselmesinin

sermaye yeterliliğini olumsuz yönde etkilemesi ve bu durumun ortaya çıkması halinde, bankaların risklerini sınırlandırması beklenmektedir.